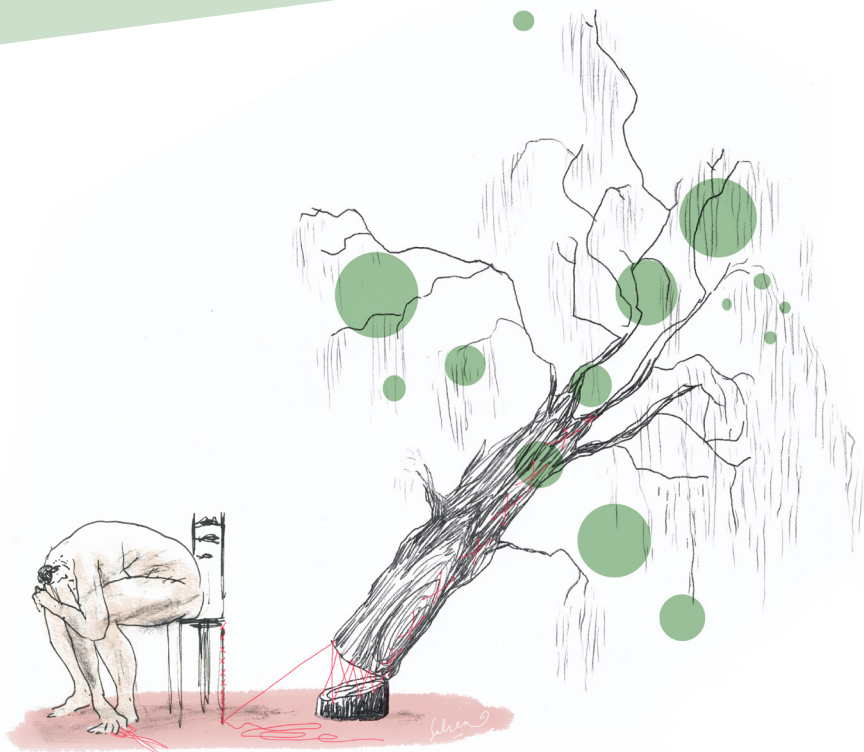

OPLEIDING VOOR PALLIATIEF REFERENTEN

september - november 2018

Forum Palliatieve Zorg - Odisee Hogeschool -
Erasmushogeschool Brussel

De basismodule 'palliatief referent', georganiseerd vanuit het Forum Palliatieve Zorg en de Brusselse hogescholen Erasmus en Odisee, is bestemd voor zorgverleners die reeds referent zijn in palliatieve zorg in hun setting of die dit willen worden. Je kan inschrijven als je een bachelor- of masterdiploma hebt binnen de zorgverlening. Ook als ASBO, 4de graad of HBO5 - verpleegkundige kan je toegelaten worden, mits voldoende motivatie. Na deze basismodule kan je desgewenst verder gaan met een verdiepingsmodule 'palliatief deskundige' (samen vormt dit het postgraduaat palliatieve zorg).

In acht volledige lesdagen (en een evaluatie- en terugkomdag) maken we de referent palliatieve zorg wegwijs in de relevante wetgeving en in de (verdere) uitbouw van de visie en structuur van palliatieve zorg in de eigen organisatie. Er wordt ook dieper ingegaan op coachingsvaardigheden, aspecten van rouwzorg en voorafgaande zorgplanning, het omgaan met familie van zorgvragers, enz. Van cursisten verwachten we een actieve inbreng aan de hand van onder meer casestudies.

DAG 1: Donderdag 20 september 2018

09.00 – 17.00u

- A Inleiding, leervragen en casuïstiek
- B Functieprofiel van de referentiepersoon palliatieve zorg (Huisarts en CRA Sophie Tobbacq)
- C Basisconcepten palliatieve zorg, wetgeving en structuren (Hannie Van den Bilcke, Forum Palliatieve Zorg)
- D Beslissingen rond het levenseinde (Paul Destrooper, LEIFconsult)

- A Tijdens deze eerste lesdag wordt het programma ingeleid, worden er leervragen aan de deelnemers gesteld, en de casuïstiek in functie van de evaluatie overlopen.
- B Daarna wordt het functieprofiel van de referentiepersoon palliatieve zorg bekeken: wat houdt deze functie in? Wat wil ik graag realiseren in het woonzorgcentrum of in een andere setting? Wat zijn mijn ambities? Wat is mijn referentiekader? Wat is haalbaar?
- C Daarnaast staan we onder meer stil bij de ontstaansgeschiedenis van palliatieve zorg, de evoluties die we intussen gekend hebben en de manier waarop palliatieve zorg momenteel ingebed is in Vlaanderen en Brussel. We overlopen de wet op palliatieve zorg, de wet op de patiëntenrechten en de euthanasiewetgeving en kijken hoe deze kan geïmplementeerd worden en welke de struikelblokken zijn.
- D In de zorg rond het levenseinde is het belangrijk dat de begrippen over medisch begeleid sterven en de 5 levenseindebeslissingen voor iedereen duidelijk zijn, dat wij allemaal dezelfde taal spreken. Maar hoe je daarmee omgaat in de praktijk is niet altijd evident. Wat is nu voorafgaande zorgplanning? Hoe gaan we hiermee om in de verschillende settings? Hoever staat de implementatie hiervan?

DAG 2: Donderdag 27 september 2018

09.00 – 17.00u

- A Training Voorafgaande Zorgplanning (Paul Destrooper, LEIFconsulent + actrice Inge Verhees)
- B Handvatten voor het omgaan met rouw en verlies (Gerke Verthriest, rouwtherapeute)

- A Het continue proces over nadenken wat je wil of niet wil wanneer je ernstig ziek zou worden en je je wil niet langer kan uitdrukken, jezelf informeren, beslissingen nemen en voorbereiden, tijdig erover spreken met je zorgverleners en naasten en je beslissingen op papier zetten, noemt men 'voorafgaande zorgplanning'. Het vastleggen van je wensen op papier gebeurt via voorafgaande wilsverklaringen. In deze vorming worden eerst de 5 correcte wilsverklaringen toegelicht en tot welke mogelijkheden ze leiden, voor wie ze zijn bestemd, met wie ze worden ingevuld, wie een vertegenwoordiger en vertrouwenspersoon is, welke de troeven en hindernissen van deze wilsverklaringen zijn, enz. Daarna wordt – op een zeer interactieve manier a.h.v. rollenspelen met een acteur – nagegaan hoe je hierover het best communiceert.
- B Wat is rouwen? En hoe doen we dat? Wat is anticiperende rouw? We bekijken in detail de verschillende soorten steun, het belang van een kwaliteitsvolle relatie, de functie van een troostgesprek. De rouwzorg in de palliatieve context wordt uitgespit: optimale zorg (waarderende zorg), het voorbereiden op het definitieve afscheid en het helpen bij het afscheid nemen. De verschillende sterfstijlen en hoe er mee omgaan, worden in deze essentiële module uitgebreid behandeld.

DAG 3: Donderdag 4 oktober 2018

09.00 – 18.00u

- A Fysieke aspecten bij pijn: observatie en anamnese (Bie Lambrechts, palliatief verpleegkundige MBE Omega)
- B Psychosociale benadering van de patiënt en zijn omgeving (Erik Verliefde, klinisch psycholoog)

- A We gaan dieper in op de fysiologie van de pijn, de factoren die pijnbeleving beïnvloeden (o.m. culturele verschillen, omgevingsfactoren,...), de gevolgen van pijn (cardiaal, bloedstolling, ademhaling, immuniteit, perifere sensitiviteit,...) en de ontkenning van de pijn door de patiënt, de verzorgende en de arts. Verder kijken we hoe we pijn in kaart kunnen brengen middels het bekijken van pijnlokalisatie, pijnkarakter, pijnverloop en intensiteit. De verschillende pijnschalen worden daarbij overlopen. Pijn bij ouderen en bij personen met dementie wordt uitgelicht, samen met specifieke pijnbestrijding in de palliatieve en terminale fase.
- B Palliatieve zorg heeft ook een diepe psychologische impact op de patiënt en zijn omgeving. Hoe laat je het leven eigenlijk los? Hoe verwerk je het verlies van zelfstandigheid en het afhankelijk worden (cognitief, functioneel, somatisch). Hoe ga je om met de emotionele belasting (angst, verdriet, depressie, woede, agressie, schuldgevoel, ...)? Welke noden bij patiënt en familie worden ineens belangrijk en hoe zoeken we het evenwicht tussen draaglast en draagkracht? De overgang van ziektebed naar sterfbed wordt nader bekeken vanuit de persoonlijke en professionele ervaringen van de deelnemers.

DAG 4: Donderdag 11 oktober 2018

09.00 – 17.30u

Verpleegkundige diagnostiek en interventies in de palliatieve zorg (Carmino Van Meerhaeghe, hoofdverpleegkundige palliatieve eenheid, AZ Damiaan Oostende)

In dit vervolg op dag 3 gaan we verder in op pijnmanagement en de palliatieve benadering van gastro-intestinale-, respiratoire-, lever- en urogynaecologische problemen. Ook wordt de voedsel- en vochttoediening in de palliatieve fase behandeld, evenals de palliatieve benadering van neuropsychologische stoornissen. We bekijken ook de verpleegkundige benadering bij palliatieve sedatie.

DAG 5: Donderdag 18 oktober 2018

09.00 – 16.00u

- A Existentiële en spirituele pijn en zorg (Kathleen Van Steenkiste, vrijzinnig humanistisch consulent huisvandeMens Gent)
- B Contextueel kijken in de palliatieve zorg (Natasja Jennekens, docent UCLL)

- A Wat is spiritualiteit? Wat is existentiële pijn? Wat doet dit nu met mij? Hoe geven wij dit een plaats in palliatieve zorg? Durf ik daar vragen over stellen? Het is noodzakelijk om hier een taal voor te ontwikkelen en ons eigen te maken om de juiste vragen te kunnen stellen.
- B Een palliatieve patiënt staat nooit alleen op zichzelf. Er bestaat dus ook geen palliatieve zorg die zich énkél op één patiënt kan richten. Goede zorg voor een patiënt is principieel ook een goede zorg voor de context waarin hij leeft. We bespreken in deze vorming een aantal topics die zorgverleners moeten weten omtrent het functioneren van familiale systemen in een palliatieve situatie. Wat is nu eigenlijk 'familie'? Hoe gaan we om met de eigen manieren van crisis, verliesgeschiedenis en communicatiestijl? Wat moeten we "kunnen" en hoe moeten we "zijn" in het werken met families? Hoe gaan we om met familiebijeenkomsten en hoe kunnen we 'partijdigheid' vermijden?

DAG 6: Donderdag 25 oktober 2018

09.00 – 16.45u

Werken vanuit de waarderende benadering:

- Ⓐ Inzicht in eigen zorgcultuur en cultuur van de organisatie ('appreciative inquiry')
- Ⓑ Het ontwikkelen van eigen competenties en vaardigheden (coaching) (Rudi Timmermans, docent Odisee/Wijkplaats bvba)

- Ⓐ Iedere organisatie heeft een eigen zorgcultuur. Het is van belang dat we zicht hebben op die zorgcultuur en op veranderingsprocessen. Vanuit de waarderende benadering ('appreciative inquiry') gaan we kijken naar de zorg en naar ons eigen referentiekader om onze taak als referent palliatieve zorg te kunnen waarmaken. Om inzicht te krijgen in veranderingsprocessen moet je leerstijlen van mensen kunnen begrijpen en er zicht op hebben. Als referent moet je ook in staat zijn om concrete acties op te zetten die tot veranderingen leiden. Je krijgt zo zicht op beïnvloedingsprocessen, zodat je verder kan bouwen op vroegere successen. Steun van andere teamleden en beleid is hierbij van groot belang.
- Ⓑ Hoe kan ik medewerkers coachen in palliatieve zorg? Wat komt hierbij kijken? Welke competenties heb ik reeds ter beschikking en welke kan ik nog verder ontwikkelen? Tijdens deze vormingsdag zal in de voormiddag nagegaan worden welke competenties de palliatief referent nodig heeft in zijn of haar functie en hoe deze vaardigheden (verder) ontwikkeld kunnen worden. In de namiddag worden verschillende modellen binnen coaching besproken, met nadruk op het model van de waarderende benadering.

DAG 7: Donderdag 8 november 2018

09.00 – 17.00u

- A Basisvaardigheden communicatie met de zorgvrager (Jan Blockhuys, communicatie-deskundige Woordzorg)
- B Hoe vorming organiseren en wat heb je daarvoor nodig? (Natasja Jennekens, lector UCLL)

- A De medisch optimale outcome en de wens van de patiënt gaan niet altijd hand in hand. Zorgvragers en dierbaren reageren vaak zeer individueel en emotioneel en dat doen ze vanuit hun copingstijl. Wat zijn 'monitors' en wat zijn 'blunters'? We bekijken de meest voorkomende problemen i.v.m. communicatie met de patiënt. Wat wil de zorgvrager eigenlijk en hoe komen we dat te weten? Hoe ondersteunen we de zorgvrager in zijn/haar wensen en hoe verdedigen we ze samen met hem/haar tegenover anderen? Hoe komen we hier tot een consensus?
- B Als referenten palliatieve zorg is het belangrijk dat wij opgedane kennis kunnen doorgeven aan andere medewerkers in het woonzorgcentrum of beleidsvoorstellen kunnen brengen aan verantwoordelijken en directie. Wat hebben wij daarvoor nodig? Kennis, didactiek, theoretische kennis over vorming geven, ... worden in deze module uitgespit.

DAG 8: Donderdag 15 november 2018

09.00 – 16.00u

- A** Cultuursensitieve palliatieve zorg (Naziha Maher, stafmedewerker Kom op tegen Kanker)
- B** Zelfzorg en teamzorg (Caroline Damman, docent Odisee/Wijkplaats bvba)

- A** Wat is cultuursensitieve zorg precies en voor wie is deze bestemd? Hoe passen we dit toe in een palliatieve context? We gaan dieper in op beeldvorming en stereotypering van de patiënt met een andere etnisch/culturele achtergrond, hun noden, de aanpak bij diagnose en behandeling. De communicatie tussen patiënt en zorgverlener wordt ruimer bekeken dan enkel de taalproblematiek en de verschillende manieren van communiceren. Ook de culturele verschillen tussen patiënt en zorgverlener worden behandeld: het gebrek aan interculturele competentie bij de zorgverlener, het gebrek aan kennis over het lichaam/ziekte en palliatieve zorg bij de patiënt, ...
- B** Waar ligt onze grens? Kennen we deze goed? Durven we die te bepalen en aangeven? Hoe gaan we daarmee om? Hoe kunnen wij goed voor onszelf zorgen? In deze module staat de zorgverlener centraal, met zijn emoties, angsten, persoonlijkheid, ... die in een palliatieve zorg- en rouwfase zichzelf ook staande dient te houden (als professional, maar ook als persoon).

Praktisch

De lessen vinden plaats op Odisee Hogeschool, campus Brussel, Warmoesberg 26, 1000 Brussel. Deze campus ligt op wandelafstand van Brussel-Centraal. Een wegbeschrijving vind je via www.odisee.be.

Er zijn vaste wekelijkse lesdagen op donderdag.

Er zijn 8 opeenvolgende lesmomenten in het najaar 2018 en één evaluatie- en terugkomdag: 20/09/18, 27/09/18, 04/10/18, 11/10/18, 18/10/18, 25/10/18, 8/11/18, 15/11/18 en 10/01/18 (evaluatie).

Kostprijs:

550 euro per deelnemer (lunch, drank, cursusmateriaal inbegrepen).

Opleidingscheques en educatief verlof zijn mogelijk.

Het getuigschrift van 'palliatief referent' wordt toegekend aan wie minimaal 90% van de lessen van de basismodule heeft bijgewoond én minimaal 50% behaald heeft voor de evaluatieopdracht. Wie niet aan deze voorwaarden voldoet, ontvangt een deelnameattest met vermelding van het effectief gevolgde programma.

Meer informatie kan je verkrijgen bij Eva Jacobs, coördinator Vorming Forum Palliatieve Zorg, 02/456.82.09, vorming@forumpalliatievezorg.be. Voor administratieve inlichtingen kan je terecht bij Ann Jaques (ann.jaques@odisee.be).

Inschrijven:

Inschrijven kan online via de website van Odisee: www.odisee.be/pgpz.

Na inschrijven word je aanvraagdossier gestart en ontvang je per mail een vragenlijst. De programmacoördinator van het postgraduaat (en ook van de basismodule) zal je aanvraag onderzoeken op basis van de toelatingsvoorwaarden. Na goedkeuring van je dossier wordt de factuur opgestuurd naar het door jou vermelde facturatieadres. Graag betalen voor aanvang van de vorming.

OPLEIDING VOOR PALLIATIEF REFERENTEN

september - november 2018

in samenwerking met

